

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 10. mail 2016¹

Kohtuasi C-182/15

Aleksei Petruhhin

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus — Euroopa Liidu kodakondsus — ELTL artikli 18 esimene lõik ja artikli 21 lõige 1 —
Liikmesriigis viibiva teise liikmesriigi kodaniku Venemaale väljaandmise taotlus —
Liikmesriigi keeldumine oma kodanike välja andmisest — Erinev kohtlemine kodakondsuse alusel —
Põhjendatus — Karistamatuse vastane võitlus — Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõikes 2 ette
nähtud tagatiste kontroll

1. Väljaandmist võib määratleda kui rahvusvahelist koostööd kriminaalmenetluses, mille raames üks riik taotleb teiselt riigilt selles teises riigis asuva isiku väljaandmist tema suhtes kriminaalmenetluse läbi viimiseks, tema üle kohtu pidamiseks või kui ta juba on süüdi mõistetud, siis tema suhtes karistuse täide viimiseks.
2. Käesolevas kohtuasjas käsitletakse Vene Föderatsiooni poolt Läti Vabariigile esitatud väljaandmistaotlust, mis puudutab selles liikmesriigis vahistatud Eesti kodanikku.
3. Euroopa Kohtult tahetakse sisuliselt teada, kas Läti kodanikele Läti siseriiklikust õigusest ning Vene Föderatsiooniga sõlmitud kahepoolsest lepingust tulenev kaitse väljaandmise vastu peab Euroopa Liidu kodakondsust puudutavate EL toimimise lepingu sätete kohaselt laienema ka teiste liikmesriikide kodanikele.
4. Teatud liikmesriigid, sealhulgas Läti Vabariik, on siseriiklikus õiguses ning sõlmitud välislepingutes sätestanud põhimõtte, mille kohaselt keelduvad nad oma kodanike välja andmisest. Kui liikmesriigile esitatakse aga väljaandmistaotlus, mis puudutab selle riigi kodakondsust mitte omavat Euroopa Liidu kodanikku, toob see põhimõtte kaasa nimetatud liikmesriigi ja teiste liikmesriikide kodanike erineva kohtlemise. Leian siiski, et selline erinev kohtlemine ei kujuta endast ELTL artikli 18 teise lõiguga vastuolus olevat diskrimineerimist kodakondsuse alusel, kuna on tuvastatav, et need kaks kodanike kategooriat ei ole kolmandates riikides toime pandud kuritegudes kahtlustatavate isikute karistamatuse vastu võitlemise eesmärgi seisukohast sarnases olukorras.

¹ — Algkeel: prantsuse.

I. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

5. Euroopa Liidu põhiõiguste harta² artikli 19 „Kaitse tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral“ lõige 2 sätestab:

„Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.“

B. Läti õigus

6. Läti põhiseaduse artikli 98 kolmandas lauses on sätestatud:

„Läti kodanikku ei tohi välja anda välisriiki, välja arvatud Seimi (parlament) ratifitseeritud välislepingutes ette nähtud juhtudel ja tingimusel, et väljaandmine ei riku isiku põhiseadusega kaitstud põhiõigusi.“

7. Karistusseadustiku (Krimināllikums, edaspidi „Läti karistusseadustik“) artikli 4 kohaselt:

„1. Läti kodanikud ja mittekodanikud^[3], samuti Läti alalist elamisluba omavad välismaalased, tuleb käesoleva seaduse kohaselt Läti territooriumil vastutusele võtta teises riigis või mitte ühegi riigi territooriumi hulka kuuluval alal toime pandud teo eest, sõltumata sellest, kas see tegu on käsitatav karistatava kuriteona kohas, kus see toime pandi.

[...]

3. Läti alalist elamisluba mitte omavad välismaalased, kes on teise riigi territooriumil toime pannud Läti Vabariigi või selle elanike huvide vastu suunatud raskeid või väga raskeid kuritegusid, tuleb sõltumata kuriteo toime panemise kohaks olnud riigi õigusest käesoleva seaduse alusel kriminaalvastutusele võtta, kui neid ei ole kriminaalvastutusele võetud või kohtu alla antud kuriteo toimepanemise kohaks olnud riigi õiguse kohaselt.

4. Läti alalist elamisluba mitte omavad välismaalased, kes on toime pannud kuriteo teises riigis või mitte ühegi riigi territooriumi hulka kuuluval alal, tuleb sõltumata kuriteo toime panemise kohaks olnud riigi õigusest käesoleva seaduse alusel vastutusele võtta Läti Vabariigile siduvates välislepingutes ette nähtud juhtudel, kui neid ei ole kõnealuse kuriteo eest kriminaalvastutusele võetud või kohtu alla antud kuriteo toimepanemise kohaks olnud riigi õiguse kohaselt.“

8. Kriminaalmenetluse seadustiku (Kriminālprocesa likums, edaspidi „Läti kriminaalmenetluse seadustik“) 66. jao „Isiku väljaandmine välisriigile“ artikli 696 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse:

„1. Läti Vabariigis viibiva isiku võib kriminaalmenetluse läbiviimiseks, kohtupidamiseks või karistuse täideviimiseks välja anda, kui välisriik on esitanud vahistamis- või väljaandmistootluse seoses asjaoludega, mis vastavad kuriteo koosseisule Läti ja selle välisriigi seaduse kohaselt.

2 — Edaspidi „harta“.

3 — Kui selle väljendi tähendust kohtuistungil küsiti, täpsustas Läti valitsus, et „mittekodanikud“ on endised NSVLi kodanikud, kes on Läti Vabariiki saanud enne selle riigi iseseisvumist. Need isikud ei ole võtnud ei Läti ega Venemaa kodakondsust ning neil on võimalus saada kodanikuks naturalisatsiooni korras.

2. Isiku võib kriminaalmenetluse läbiviimiseks või kohtupidamiseks välja anda teo korral, mille toimepanemine on karistatav vangistusega, mille maksimummäär on vähemalt üks aasta, või raskema karistusega, kui välislepingust ei tulene teisiti.“

9. Läti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 697 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Väljaandmine ei ole lubatud, kui:

- 1) asjassepuutuv isik on Läti kodanik;
- 2) väljaandmistaoetus on kantud eesmärgist viia asjassepuutuva isiku suhtes kriminaalmenetlus läbi või karistada teda rassi, usulise kuuluvuse, kodakondsuse või poliitiliste tõekspidamiste pärast või kui on alust arvata, et selle isiku põhiõigusi võidakse eelnimetatud põhjustel rikkuda;

[...]

7) on oht, et isikut välisriigis piinatakse.“

10. Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel 3. veebruaril 1993 sõlmitud leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, sätestab artiklites 1 ja 62:

„Artikkel 1. Õiguskaitse

1. Ühe lepingupoole kodanikel on teise lepingupoole territooriumil oma isiklike ja varaliste õiguste suhtes samasugune õiguskaitse nagu selle lepingupoole kodanikelgi.

2. Ühe lepingupoole kodanikel on õigus pöörduda vabalt ja takistamatult teise lepingupoole kohtute, prokuratuuri ja notariaalkontorite [...] ning muude asutuste poole, kelle pädevusse kuuluvad tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjad, nad võivad seal esineda, esitada taotlusi, kasutada õiguskaitsevahendeid ja sooritada muid protsessuaalseid toiminguid samadel tingimustel kui oma kodanikud.

[...]

Artikkel 62. Väljaandmisest keeldumine

1. Väljaandmist ei toimu, kui:

- 1) isik, kelle suhtes on esitatud väljaandmistaoetus, on taotluse saanud lepingupoole kodanik või isik, kellele on selles riigis antud pagulasseisund.

[...]“.

11. 11. novembril 1992 Tallinnas sõlmitud Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Ühe lepingupoole kodanikel on teise lepingupoole territooriumil oma isiklike ja varaliste õiguste suhtes samasugune õiguskaitse nagu selle lepingupoole kodanikelgi.“

II. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

12. Eesti kodanik Aleksei Petruhhin kuulutati Interpoli veebilehel 22. juulil 2010 avaldatud kuulutuses tagaotsitavaks.

13. A. Petruhhin peeti Bauska linnas (Lätis) kinni 30. septembril 2014 ning võeti seejärel vahi alla.

14. 21. oktoobril 2014 said Läti ametivõimud Vene Föderatsiooni peaprokuröri esitatud väljaandmistaotluse. Taotlusest nähtub, et 9. veebruaril 2009. aasta otsusega alustati A. Petruhhini suhtes kriminaalmenetlust ning tõkendina tuleb ta vahi alla võtta. Selle otsuse kohaselt süüdistatakse A. Petruhhinit koos teiste kurjategijatega suure koguse narkootikumide turustamise katses. Vene seaduse kohaselt karistatakse sellise kuriteo eest kaheksa- kuni kahekümneaastase vangistusega.

15. Läti Vabariigi Riigiprokuratuur andis loa A. Petruhhini Venemaale väljaandmiseks. 4. detsembril 2014 taotles A. Petruhhin aga väljaandmise otsuse tühistamist põhjusel, et Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 kohaselt on tal Lätis samasugused õigused kui Läti kodanikul ning seetõttu peab Läti Vabariik teda kaitsma põhjendamatu väljaandmise eest.

16. Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus) rõhutab, et Läti õiguses ega üheski Läti Vabariigi sõlmitud välislepingus, iseäranis Vene Föderatsiooniga ja teiste Balti riikidega sõlmitud lepingutes, ei ole ette nähtud piiranguid Eesti kodaniku Venemaale väljaandmisele. Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel 3. veebruaril 1993 sõlmitud lepingu õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades artikli 62 kohaselt on selline kaitse ette nähtud ainult Läti kodanikele.

17. Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob ka välja, et kuigi nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JAI Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta⁴ lubab oma kodanike üleandmist liikmesriikide vahel, pole ette nähtud liikmesriikidevahelist konsultatsioonimehhanismi, mis võimaldaks saada kolmandale riigile isiku väljaandmiseks nõusoleku liikmesriigilt, mille kodanik see isik on.

18. Eeltoodust tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul, et liikmesriigi poolt oma kodanikele antud kaitse kolmandale riigile väljaandmise vastu toimib vaid selle liikmesriigi territooriumil. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on arvamusel, et see on vastuolus Euroopa Liidu kodakondsuse olemuseks oleva õigusega samaväärsele kaitsele. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et see olukord tekitab liidu kodanikes ebakindlust seoses nende õigusega Euroopa Liidu piires vabalt liikuda.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus väljendab seisukohta, et liidu õiguse kohaselt peaks liikmesriigi kodaniku kolmandale riigile välja andmise taotluse saanud liikmesriik tagama Euroopa Liidu kodanikele samal tasemel kaitse, kui oma kodanikele.

20. Kaheldes siiski selles, kuidas liidu õigust tõlgendada tuleb, otsustas Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus) 26. märtsil 2015, tühistades seejuures A. Petruhhovi vahistamise otsuse, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 18 esimest lõiku ja artikli 21 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et Euroopa Liidu ühe liikmesriigi kodaniku väljaandmise korral liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud väljaandmise lepingu alusel riigile, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, tuleb tagada sama kaitsetase, mis tagatakse väljaandva liikmesriigi kodanikele?
2. Kas sellises olukorras peab selle liikmesriigi kohus, millelt taotleti väljaandmist, kohaldama selle Euroopa Liidu liikmesriigi väljaandmistingimusi, mille kodanik või alaline elanik isik on?
3. Kas juhul, kui väljaandmine peaks toimuma nii, et väljaandmistaotluse saanud liikmesriigi kodanikele ette nähtud erilist kaitsetaset arvesse ei võeta, peab see liikmesriik kontrollima harta artiklis 19 ette nähtud tagatise, st nõuet, et kedagi ei tohi välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab

4 — EÜT 2002, L 190, lk 1. Raamotsus, mida on muudetud nõukogu 26. veebruaril 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JAI (ELT 2009, L 81, lk 24).

surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus? Kas selline kontroll võib piirduda tuvastamisega, et väljaandmist taotlev riik on piinamise tõkestamise konventsiooni osaline või tuleb hinnata tegelikku olukorda, võttes arvesse Euroopa Nõukogu organite poolt sellele riigile antud hinnangut?“

III. Analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

1. Põhikohtuasja lahendamisel Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõike 1 võimaliku kohaldamise kohta.

21. Kaebuses, milles A. Petruhhin vaidlustab tema väljaandmise kohta tehtud Läti Vabariigi Riigiprokuratuuri otsuse, tugineb ta peamiselt Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõikele 1. Ta leiab, et selle sätte alusel peaks Läti Vabariik talle tagama samasuguse kaitse, nagu see liikmesriik tagab kriminaalmenetluse korral oma kodanikele. Sellest järeldub, et sel liikmesriigil on kohustus kaitsta A. Petruhhinit põhjendamatu väljaandmise eest ning see liikmesriik peab tegema kõik, et saada tõendid, mis tõendavad tema süüd või süütust. Tema meelest tuleneb aga Läti Vabariigi Riigiprokuratuuri seisukohast, et kuritegude, mille Venemaa territooriumil toime panemist talle ette heidetakse, maksimaalseks ja võimalikult täpseks kontrollimiseks ei tehta mitte midagi.

22. Kohtuistungil uuriti Läti valitsuselt, kas Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõiget 1 tuleks tõlgendada selliselt, et see tagab Eesti ja Leedu kodanikele väljaandmise vastu samasuguse kaitse nagu Läti kodanikele. Läti valitsus selgitas, et kuni käesoleva ajani on seda sätet Läti kohtupraktikas tõlgendatud selliselt, et sellest ei tulene Eesti ja Leedu kodanikele täiendavat garantiid Läti Vabariigi poolt väljaandmise vastu.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas põhikohtuasi on võimalik lahendada Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõike 1 tõlgendamise teel. Eelkõige tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul uurida, kas selles sättes kasutatud väljend „isiklikud õigused“ hõlmab õigust kaitsele väljaandmise vastu.

2. Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

24. Kohtuistungil andis Läti valitsus mõista, et A. Petruhhin ei viibi enam Läti territooriumil, vaid naasis pärast vahistamisotsuse tühistamist 26. märtsil 2015 Eestisse. Kohtuistungil oma arvamuse esitanud liikmesriikide valitsused leidsid sellest tulenevalt, et eelotsusetaotlus tuleks tunnistada vastuvõetamatuks.

25. Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus siseriiklikele kohtutele liidu õiguse tõlgendusi, mida siseriiklikud kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks.⁵

5 — Vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

26. Selle koostöö raames on vaid selle siseriikliku kohtu pädevuses, kes asja menetleb ja kes vastutab tehtava lahendi eest, hinnata kohtuasja eripärasid arvestades seda, kas eelotsus on kohtuotsuse tegemiseks vajalik ja kas Euroopa Kohtule esitatud küsimused on asjakohased. Kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, peab Euroopa Kohus järelikult põhimõtteliselt neile vastama.⁶

27. Sellest järeldub, et eeldatakse liidu õiguse tõlgendamist puudutavate küsimuste, mida siseriiklik kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille täpsust Euroopa Kohus ei pea kontrollima, asjakohasust. Siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotluse saab Euroopa Kohus jätta läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmne, et liidu õiguse tõlgendamine, mida siseriiklik kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele.⁷

28. Tuleb samuti meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb nii ELTL artikli 267 sõnastusest kui ka ülesehitusest, et eelotsusemenetlus eeldab tegelikult poolelioleva menetluse olemasolu siseriiklikes kohtutes, mille raames palutakse neil kohtutel teha otsus, milles võidakse eelotsust arvesse võtta.⁸

29. Käesoleva kohtuasja puhul see nõnda ongi. Läti valitsus kinnitas kohtuistungil, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb tema menetluses olev kohtuasi ikkagi lahendada. Sõltumata sellest, kas A. Petruhhini praegune asukoht on teada, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski tegema otsuse, kas Läti Vabariigi Riigiprokuratuuri otsus tema väljaandmise kohta on õiguspärane. Läti kriminaalmenetluse seadustiku § 707 kohaselt võib eelotsusetaotluse esitanud kohus jätta prokuröri otsuse kehtima, selle tühistada ning väljaandmise keelata või saata väljaandmistaotluse täiendavale läbivaatamisele. Arvestades seda, mille kohta eelotsusetaotluse esitanud kohus otsuse tegema peab, on Euroopa Kohtu vastus viimase poolt esitatud eelotsuse küsimustele jätkuvalt kasulik. Sarnaselt sellele, kui süüdimõistetu pärast süüdi mõistmist põgeneb, võidakse selline otsus täitmisele pöörata igal ajal, näiteks A. Petruhhini uue vahistamise korral Läti territooriumil.

30. Neid asjaolusid arvestades leian, et käesolev eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

B. Esimene ja teine eelotsuse küsimus

31. Esimese ja teise küsimusega, mida on paslik koos käsitleda, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas ELTL artikli 18 esimest lõiku ja artikli 21 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ühe liikmesriigi kodaniku suhtes, kes viibib teise liikmesriigi territooriumil ning kelle suhtes on kolmas riik esitanud väljaandmistaotluse, peaks kohalduma needsamad normid, mis kaitsevad väljaandmise vastu selle teise liikmesriigi kodanikke.

32. Kõigepealt tuleb kontrollida, kas A. Petruhhini olukord kuulub liidu õiguse, täpsemalt Euroopa Liidu kodakondsust puudutavate EL toimimise lepingu sätete kohaldamisalasse.

33. Kõik Euroopa Kohtule oma seisukohad esitanud valitsused, peale Ühendkuningriigi oma, leiavad, et olukorras, kus liit ei ole kolmandate riikidega selles valdkonnas lepinguid sõlminud, kuuluvad väljaandmisega seotud normid liikmesriikide pädevusse ning jäävad Euroopa Liidu õiguse kohaldamisalast välja.

6 — Vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

7 — Vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

8 — Vt eelkõige kohtumäärus, 5.6.2014, Antonio Gramsci Shipping jt (C-350/13, EU:C:2014:1516, punkt 10 ja seal viidatud kohtupraktika).

34. Seda seisukohta ma ei jaga. Seevastu toetan kohtuistungil Ühendkuningriigi valitsuse väljendatud seisukohta, et ELTL artikli 18 esimene lõik ja artikli 21 lõige 1 kuuluvad kohaldamisele, kuna A. Petruhhin teostas liidu õigusest talle tulenevat õigust vabalt liikuda või elukohta valida ning põhimõtteliselt seega ka õigust samasugusele kohtlemisele vastuvõtva liikmesriigi kodanikega.

35. Tuleb rõhutada, et Eesti kodanikuna on A. Petruhhin liidu kodanik ELTL artikli 20 lõike 1 tähenduses ning võib seega sellele tugineda nii päritoluliikmesriigis kui liikmesriigis, kus ta selle staatusega seotud õigusi teostab.

36. Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb EL toimimise lepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma et see piiraks otsesõnu ette nähtud erandite kohaldamist.⁹

37. Kuivõrd ELTL artiklis 20 ette nähtud liidu kodakondsuse eesmärk ei ole asutamislepingu esemeline kohaldamisala laiendamine olukordadele, mis ei ole kuidagi seotud liidu õigusega,¹⁰ tuleb tuvastada, kas selline seos esineb.

38. Selles küsimuses kordavad liikmesriikide valitsused käesolevas kohtuasjas sellist tüüpi asjade puhul klassikalist seisukohta, et liidu kodakondsust puudutavate EL toimimise lepingu normide kohaldamiseks peavad põhikohtuasja asjaolud seonduma liidu õigusega reguleeritud küsimusega ning ainuüksi sellest, et asjassepuutuv liidu kodanik teostas oma õigust vabalt liikuda, ei piisa.

39. Oluline on siiski välja tuua, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvad muu hulgas juhud, mis on seotud EL toimimise lepinguga tagatud põhiõiguste teostamisega, eelkõige ELTL artikliga 21 antud õigusega vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil¹¹. Nii võib liikmesriikide pädevusse kuuluvate küsimuste puhul olla asjakohaseks seoseks liidu õigusega see, et ühe liikmesriigi kodanik teostab oma õigust vabalt liikuda ja elada teise liikmesriigi territooriumil.¹² Seevastu olukorras, kus tegemist on esiteks liikmesriikide pädevusse kuuluva küsimusega ning teiseks pole liidu õigusele tuginev isik teostanud ELTL artiklis 21 sätestatud õigust vabalt liikuda, on Euroopa Kohus leidnud, et talle esitatud eelotsusetaotluse lahendamine ei ole tema pädevuses.¹³

40. On kindel, et A. Petruhhin, kes vahistati Lätis, teostas talle ELTL artikli 21 lõikest 1 tulenevat õigust vabalt liikuda ja elada teises liikmesriigis.

41. Tuleb ka täpsustada, et kuivõrd liidu õiguses puuduvad liikmesriikide kodanike Venemaale välja andmist käsitlevad normid¹⁴, on nende normide kehtestamine ning selles küsimuses Vene Föderatsiooniga lepingute sõlmimine liikmesriikide pädevuses.

9 — Vt eelkõige kohtuotsus, 26.2.2015, Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

10 — Vt eelkõige kohtuotsus, 26.2.2006, Tas-Hagen ja Tas (C-192/05, EU:C:2006:676, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

11 — Vt eelkõige kohtuotsused, 11.7.2002, D'Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika); 16.12.2008, Huber (C-524/06, EU:C:2008:724, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika); 4.10.2012, komisjon vs. Austria (C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 26.2.2015, Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 — Vt Iliopoulou, A., „Entrave et citoyenneté de l'Union“, *L'entrave dans le droit du marché intérieur*, Bruylant, Bruxelles, 2011, lk 191. Selle autori sõnul „[ü]hegi siseriikliku normi puhul ei saa iseenesest välistada selle kvalifitseerumist kodakondsusega seotud piiranguna. Selleks, et olukord kuuluks ühenduse õiguse kohaldamisalasse ning nõuaks selle lepingu nõuetele vastavuse kontrollimist, piisab piiriülese elemendi olemasolust.“ (lk 202). Vt selle kohta ka kohtujuristi ettepanek, Kokott, kohtuasi Tas-Hagen ja Tas (C-192/05, EU:C:2006:223, punktid 25–43).

13 — Vt eelkõige kohtumäärus, 19.6.2014, Teisseyre (C-370/13, ei avaldata, EU:C:2014:2033, punktid 33–35).

14 — Seevastu on olemas väljaandmist puudutav leping Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel (ELT 2003, L 181, lk 27) (vt. nõukogu 23. oktoobri 2009. aasta otsus 2009/820/ÜVJP, mis käsitleb Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu ning Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse õigusabi osutamise lepingu sõlmimist Euroopa Liidu nimel (ELT 2009, L 291, lk 40)).

42. Seejuures peavad liikmesriigid seda pädevust teostama kooskõlas liidu õigusega, iseäranis EL toimimise lepingu sätetega, mis puudutavad ELTL artikli 21 lõikest 1 igale liidu kodanikule tulenevat õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. Ka väljaandmise küsimuses tuleb juhendada väljakujunenud kohtupraktikast, mille kohaselt peavad liikmesriigid oma pädevust teostama kooskõlas liidu õigusega ning iseäranis EL toimimise lepingu sätetega, mis puudutavad iga liidu kodaniku õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil.¹⁵

43. Niisiis, kui konkreetne olukord on piisavalt seotud liidu õigusega, nagu see on siis, kui liidu kodanik teostab oma õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, peavad liikmesriigid ka liikmesriikide pädevusse kuuluvates valdkondades enda kodanike ja teiste liikmesriikide kodanike erinevat kohtlemist objektiivselt põhjendama.¹⁶

44. Käesoleval juhul tuleb uurida, kas norm, mille kohaselt Läti Vabariik ei anna välja oma kodanikke, kujutab endast ELTL artikli 18 esimese lõiguga vastuolus olevat diskrimineerimist kodakondsuse alusel.

45. A. Petruhhin peeti kinni Lätis ja teda hoiti vahi all kuni 26. märtsini 2015. Läti Vabariigi Riigiprokuratuur sai Vene Föderatsiooni peaprokuröri väljaandmistaotluse 21. oktoobril 2014. Seega kuuluvad kohaldamisele Läti õiguse sätted ja sätted, mis tulenevad 3. veebruaril 1993 Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitud lepingust õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades.

46. Käesoleva kohtuasja puhul sisaldub norm, mille kohaselt Läti kodanikke Läti Vabariigist kolmandasse riiki välja ei anta, Läti põhiseaduse artikli 98 kolmandas lauses, Läti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 697 lõike 2 punktis 1 ning 3. veebruaril 1993 Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitud lepingus õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades artikli 62 lõike 1 punktis 1.

47. Kuna selle normi kohaselt tagatakse väljaandmise vastu kaitse üksnes Läti kodanikele, toob see kaasa nende erineva kohtlemise võrreldes Läti territooriumil viibivate teiste liikmesriikide kodanikega, kelle suhtes on kolmas riik esitanud väljaandmistaotluse.

48. Kuna A. Petruhhin teostas ELTL artikli 21 lõikest 1 talle tulenevat õigust sel territooriumil vabalt liikuda ja elada, tuleb ELTL artikli 18 esimese lõigu valguses hinnata, kas norm, mille kohaselt Läti Vabariik ei anna oma kodanikke välja Venemaale, on kooskõlas põhimõttega, mis keelab igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel.

15 — Vt eelkõige kohtuotsus, 2.2.1989, Cowan (186/87, EU:C:1989:47, punkt 19), mis puudutab liikmesriigi territooriumil toime pandud kuritegude ohvritele hüvitise maksmist käsitlevaid siseriiklike sätteid; kohtuotsus, 24.11.1998, Bickel ja Franz (C-274/96, EU:C:1998:563, punkt 17), mis puudutab siseriiklike norme karistusõiguse ja kriminaalmenetluse valdkondades; kohtuotsused, 2.10.2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, punkt 25) ning, 12.5.2011, Runevič-Vardyn ja Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika), mis seonduvad isiku nime kasutamist puudutavate siseriiklike normidega; kohtuotsus, 29.4.2004, Pusa (C-224/02, EU:C:2004:273, punkt 22), mis puudutab võlgade sissenõudmist täitemenetluses; kohtuotsus, 12.7.2005, Schempp (C-403/03, EU:C:2005:446, punkt 19), mis puudutab otsese maksustamisega seotud siseriiklike sätteid; kohtuotsus, 12.9.2006, Hispaania vs. Ühendkuningriik (C-145/04, EU:C:2006:543, punkt 78), mis seonduv Euroopa Parlamendi valimistel aktiivse ja passiivse valimisõiguse kindlaks määramist puudutavate siseriiklike sätetega; kohtuotsus, 2.3.2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, punktid 39 ja 41), mis puudutab kodakondsuse omandamise ja kaotamise tingimuste määratlemist; kohtuotsus, 19.7.2012, Reichel-Albert (C-552/10, EU:C:2012:475, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika) ning kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon vs. Austria (C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika), mis puudutab liikmesriikide pädevust oma sotsiaalkindlustusskeemide korraldamisel; kohtuotsus, 26.2.2015, Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika), mis puudutab õppekavasid ja haridussüsteemide korraldust liikmesriikides.

16 — Vt Iliopoulou, A., *op. cit.* Autori sõnul „[s]eab liidu kodakondsusõigus nõude, et liikmesriigi kodakondsusõigus peab olema põhjendatud ning sobiv ja mõõdukas. Riik peab Euroopa standardite valguses üle vaatama oma suhted nii ühendusest pärit „välismaalastega“ kui ka oma kodanikega (lk 196).

49. Selles osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab diskrimineerimiskeelu põhimõte, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi. Selline käsitlemine on põhjendatud üksnes siis, kui see rajaneb objektiivsetel, asjaomase isiku kodakondsusest sõltumatutel ning õiguspäraselt saavutatava eesmärgi suhtes proportsionaalsetel kaalutlustel.¹⁷

50. Niisiis tuleb sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, võrrelda Lätis elavate, ent Läti kodakondsust mitte omavate liidu kodanike olukorda Läti kodanike omaga.

51. Oma kodanike väljaandmisest keeldumise põhimõte on väljaandmisõiguse tavapärane põhimõte. See tuleneb riikide suveräänsusest oma kodanike suhtes, riiki ja kodanikke siduvatest vastastikustest kohustustest ning usaldamatusest teiste riikide õigussüsteemide vastu. Nii näiteks on seda põhimõtet õigustatud muu hulgas eelkõige põhjendusega, et riik peab kaitsma oma kodanikke välismaise kriminaalõiguse süsteemi kohaldamise eest, kuna nad ei tunne selle menetluskorda ega valda keelt ning neil on keeruline end selle raames kaitsta.¹⁸

52. Euroopa Liidu õiguse ja seal sätestatud võrdse kohtlemise seisukohast näivad oma kodanike väljaandmisest keeldumise põhimõtte põhjendused suhteliselt nõrgad. See kehtib ka kaitsekohustuse kohta, mis liikmesriigil oma kodanike suhtes olema peaks. Ma ei näe põhjust, miks selline kohustus ei peaks laienema teiste liikmesriikide kodanikele. Selle kasuks räägib ka ELTL artikli 20 lõike 2 punkt c, nähes ette, et Euroopa Liidu kodanikul on „õigus saada kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanikud nad on, kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatilistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi kodanikud“.

53. Samuti kehtib see väite kohta, et oma kodanike väljaandmisest keeldumise põhimõte põhineb usaldamatusel teiste riikide õigussüsteemide vastu. Selles osas on asjakohane märkida, et „see usaldamatus on kahtlemata üks põhiline asjaolu, mis on kujundanud välja viisi, kuidas tänapäeval väljaandmine, ja eelkõige sellest keeldumine toimub. Kui sellega saab õigustada seda, miks üks riik väljaandmistaotlust ei rahulda, on sellega raske seletada seda, et selline keeldumine kaasneb kodakondsusest tulenevalt üksnes juhul, kui taotletakse riigi kodaniku väljaandmist. Kui usaldamatus õigustab väljaandmisest keeldumist, õigustab see seda kõigi, mitte ainult kodanike puhul.“¹⁹

54. Kuigi normi, mille kohaselt riik oma kodanikke välja ei anna, põhjendused on vaieldavad kui neid hinnata kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelust lähtudes, esineb minu hinnangul siiski objektiivne põhjus, miks eristada kolmanda riigi poolt esitatud väljaandmistaotluse puhul olukorda, milles on väljaandmistaotluse saanud liikmesriigi kodanikud, olukorrast, milles on teiste liikmesriikide kodanikud.

55. Sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, tuleb Lätis elavate, ent Läti kodakondsust mitte omavate liidu kodanike ning Läti kodanike olukorda tõepoolest võrrelda seoses eesmärgiga, mille on käesolevas kohtuasjas esile toonud mitu liikmesriiki ning ka Euroopa Komisjon ja milleks on võitlemine kuriteo toimepanemises kahtlustatavate isikute karistamatuse vastu. See on kindlasti käsitatav liidu õiguses legitiimse eesmärgina.²⁰

17 — Vt eelkõige kohtuotsus, 16.12.2008, Huber (C-524/06, EU:C:2008:724, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 — Vt Deen Racsmány, Z. ja Blekxtoon, R., „The Decline of the Nationality Exception in European Extradition?“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, kd13/3, Koninklijke Brill NV, Madalmaad, 2005, lk 317.

19 — Vt Thouvenin, J.-M., „Le principe de non extradition des nationaux“, *Droit international et nationalité*, Colloque de Poitiers de la Société française pour le droit international, Pedone, Paris, 2012, lk 127, eriti lk 133.

20 — Seda karistamatuse vastu võitlemise eesmärki võttis Euroopa Kohus arvesse eelkõige kohtuotsuses, 27.5.2014, Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punktid 58 ja 72).

56. Märgin selles osas, et väljaandmine on menetlus, mis võimaldab kriminaalmenetluse läbiviimist või karistuse täideviimist. Teisisõnu on tegu menetlusega, mille olemuslikuks eesmärgiks on võidelda sellise isiku karistamatuse vastu, kes viibib muul territooriumil kui see, kus kuritegu toime pandi.²¹

57. Seda eesmärki silmas pidades oleks ülalnimetatud kahte kategooriasse kuuluvate liidu kodanike olukorrad samasugusena käsitatavad vaid siis, kui mõlemal juhul oleks Lätis võimalik kriminaalmenetlus läbi viia kolmandas riigis toime pandud kuritegude eest.

58. Teisisõnu, võrreldes seda, kas väljaandmistaotluse saanud riigi kodanikud ja teiste liikmesriikide kodanikud on samasuguses olukorras, tuleb kontrollida, kas nende liidu kodanike suhtes, keda kolmandasse riiki välja ei anta, on *aut dedere aut judicare* (anna välja või mõista kohut) põhimõtte kohaselt võimalik väljaandmistaotluse saanud riigis viia läbi kriminaalmenetlust kolmandas riigis toime pandud kuritegude eest. Niisiis tuleb kontrollida, kas käesoleval juhul on järgitud väljaandmist puudutava rahvusvahelise õiguse traditsioonilist põhimõtet, mille kohaselt peab väljaandmistaotluse saanud riik, mis keeldub oma kodanike väljaandmisest, olema võimeline viimaste suhtes kriminaalmenetlust läbi viima.

59. Hugo Grotius sõnastas *aut dedere aut punire* (anna välja või karista) põhimõtte järgmiselt: „[k]ui seda nõutakse, peab riik süüdlast kas väärikselt karistama või andma ta seda nõudva teise riigi kätte“²². Arvestamaks kuriteo toime panemises kahtlustatavate isikute suhtes kohaldatavat süütuse presumptsiooni põhimõtet, on hiljem väljaandmise alternatiivis mõiste „karistama“ asendatud mõistega „menetlema“.

60. *Aut dedere aut judicare* põhimõte on sõnastatud paljudes kahe- ja mitmepoolsetes välislepingutes.²³ Kohustus isik välja anda või tema suhtes kriminaalmenetlus läbi viia kajastub näiteks 13. detsembril 1957 Pariisis allkirjastatud väljaandmise Euroopa konventsiooni artiklis 6. Selle konventsiooni artikli 6 lõike 1 punktis a on samuti sätestatud, et „[l]epingupoolel on õigus keelduda oma kodanike väljaandmisest“. Nimetatud konventsiooni artikli 6 lõige 2 täiendab seda, sätestades, et „[k]ui taotluse saanud pool ei anna oma kodanikku välja, siis taotleva poole palvel esitab ta asja oma pädevale asutusele, et vajaduse korral alustada menetlust.“

61. Nagu näitab Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 2014. aasta lõppraport „Kohustus välja anda või kohut mõista (*aut dedere aut judicare*)“, tuginevad need konventsioonid lepingu poolteks olevate riikide vahelisele üldisele vastastikusele kohustusele anda välja iga isik, kelle suhtes on väljaandmistaotluse esitanud riigi pädevad ametivõimud menetlust alustanud või kes on tagaotsitav karistuse täideviimiseks või tõkendi kohaldamiseks. Sellest väljaandmise kohustusest on siiski rida erandeid, eriti juhul, kui isik, kelle välja andmist taotletakse, on väljaandmistaotluse saanud riigi kodanik. Karistamatuse vältimiseks on nimetatud konventsioonides pandud väljaandmistaotluse saanud riigile alternatiivselt kohustus viia teo toimepanija suhtes läbi kriminaalmenetlus, kui ta keeldub tema väljaandmisest.²⁴

21 — Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. septembri 2014. aasta otsus *Trabelsi vs. Belgia*, (CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, punkt 117 ja seal viidatud kohtupraktika) kus Euroopa Inimõiguste Kohus märkis, et „mitte kaotada silmist väljaandmise põhjust, milleks on õigusemõistmisest kõrvale hoidvate kurjategijate takistamine ega selle kasulikkust kõigi riikide jaoks kuritegevuse riigipiire ületava iseloomu kontekstis“.

22 — Vt Grotius, H., *De jure belli ac pacis*, II raamat, XXI peatükk, IV jagu. *Le droit de la guerre et de la paix*: prantsuse keelde tõlkinud Barbeyrac, J., Amsterdam, Pierre de Coud, 1724, kd1, lk 639, eriti lk 640.

23 — Vt näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 2014. aasta lõppraporti „Kohustus välja anda või kohus mõista (*aut dedere aut judicare*)“ leheküljel 15 nimetatud mitmepoolsed lepingud, nagu 13. detsembril 1957 Pariisis allkirjastatud väljaandmise Euroopa konventsioon, 12. septembril 1961 Tananarive'is allkirjastatud justiitskoostöö üldkonventsioon, 1981. aasta väljaandmise Ameerika konventsioon, Abuja's 6. augustil 1994 allkirjastatud Lääne-Aafrika riikide majandusühenduse väljaandmiskonventsioon, Londoni resolutsioon väljaandmise kohta Rahvaste Ühenduse maade vahel.

24 — Vt lõppraport, lk 15.

62. Niisiis, kohustuse välja anda või karistada kohaselt peab väljaandmistootluse saanud riik taotluse rahuldamata jätmise korral viima kahtlustatava suhtes läbi kriminaalmenetluse,²⁵ et tagada riikide vahel toimuva rahvusvahelise koosöö tõhusus ning vältida isiku karistusest jäämist.

63. Just viimati nimetatud asjaolu tõttu ei ole käesoleva kohtuasja kontekstis Läti kodanikud ja teiste liikmesriikide kodanikud samasuguses olukorras.

64. Väljaandmistootluses nimetatud isiku karistusest jäämise oht võib esineda siis, kui taotluse saanud liikmesriik ei ole oma siseriiklikus õiguses ette näinud kohtu pädevust mõista õigust teise liikmesriigi kodaniku suhtes, kes on pannud toime kuriteo kolmandas riigis.

65. Selles osas toon välja, nagu ka komisjon seda tegi, et Läti karistusseadustiku artikli 4 lõike 1 kohaselt tuleb „Läti kodanikud ja mittekodanikud^[26], samuti Läti alalist elamisluba omavad välismaalased [...] käesoleva seaduse kohaselt Läti territooriumil vastutusele võtta teises riigis või mitte ühegi riigi territooriumi hulka kuuluval alal toime pandud teo eest, sõltumata sellest, kas see tegu on käsitatav karistatava kuriteona kohas, kus see toime pandi.“

66. Sellest sättest tuleneb, et kolmandas riigis kuriteo toime pannud Läti kodanike suhtes on võimalik Lätis kriminaalmenetluse läbiviimine. Samamoodi on see Läti alalist elamisluba omavate välismaalaste suhtes.

67. Seevastu nende välismaalaste puhul, kel sellist elamisluba ei ole, piirdub Läti kriminaalkohtute pädevus kolmandates riikides toime pandud kuritegude korral Läti karistusseadustiku artikli 4 lõike 3 kohaselt vaid „Läti Vabariigi või selle elanike huvide vastu suunatud raskete või väga raskete kuritegudega“.

68. Seega nähtub neist Läti karistusseadustiku sätetest, et Läti kodakondsust mitte omava Euroopa Liidu kodaniku suhtes, nagu A. Petruhhin, kelle osas pole vaidlust selles, et tal ei olnud Läti alalist elamisluba, ei saa Lätis kriminaalmenetlust läbi viia seoses tema poolt kahtlustuse kohaselt Venemaal toime pandud kuriteoga. Sellest järeldub, et kolmandas riigis kuriteo toime pannud isiku karistusest jäämise vältimise eesmärgi valguses ei ole see kodanik Läti kodanikuga samasuguses olukorras.

69. Seega ei kujuta Lätis elavate, ent Läti kodakondsust mitte omavate liidu kodanike ja Läti kodanike erinev kohtlemine endast ELTL artikli 18 esimese lõigu kohaselt keelatud diskrimineerimist, kuna seda õigustab kolmandas riigis kuriteo toime pannud isiku karistusest jäämise vältimise eesmärk.

70. Seetõttu tuleb sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas tõlgendada ELTL artikli 18 esimest lõiku ning artikli 21 lõiget 1 nii, et need ei nõua, et ühe liikmesriigi kodaniku suhtes, kes viibib teise liikmesriigi territooriumil ning kelle suhtes on kolmas riik esitanud väljaandmistootluse, peaks kohalduma needsamad normid, mis kaitsevad väljaandmise vastu selle teise liikmesriigi kodanikke.

C. Kolmas küsimus

71. Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt Euroopa Kohtult teada saada esiteks seda, kas liikmesriik, kes otsustab Euroopa liidu kodaniku kolmandale riigile välja anda, peab kontrollima harta artikli 19 lõikes 2 sätestatud tagatise ning teiseks, milles see kontrollimine peab seisnema.

25 — Kuigi kõige sagedamini kasutatakse sõnastust „kohustus kriminaalmenetlus läbi viia,“ oleks õigem rääkida kohustusest anda asi kriminaalmenetluse alustamise pädevusega organile. Sõltuvalt tõenditest võib, ent ei pruugi selle kohustuse täitmine tuua kaasa kriminaalmenetluse läbiviimist.

26 — Vt selle väljendi tähenduse kohta käesolev ettepanek, 3. joonealune märkus.

72. Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et selle küsimuse ajendiks oli A. Petruhhini väide, et Venemaale väljaandmise korral võib teda ähvardada piinamine.

73. Harta artikli 19 lõike 2 kohaselt: „ [k]edagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus“.

74. Selgitustes põhiõiguste harta kohta²⁷ on märgitud, et sellesse sättesse „on lisatud Euroopa Inimõiguste Kohtu asjaomane kohtupraktika [Roomas 4. novembril 1950. aastal allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni²⁸] artikli 3 kohta“.²⁹

75. Kuivõrd olukord, kus liikmesriigi kodanik, nagu antud juhul A. Petruhhin, kasutas oma õigust vabalt liikuda ja elada teise liikmesriigi territooriumil, kuulub, nagu ma eespool selgitasin, liidu õiguse kohaldamisalasse, olen seisukohal, et harta artikli 19 lõige 2 võib sellises olukorras kohalduda.

76. Nõnda peab liikmesriigi kohus, kes vaatab läbi ELTL artikli 21 lõikes 1 sätestatud õigust kasutanud teise liikmesriigi kodaniku välja andmise taotlust puudutavat kohtuasja, kontrollima harta artikli 19 lõikes 2 sätestatud tagatise.

77. Mis puudutab seda, milles see kontroll seisnema peab, tuleb vastavalt selgitustele põhiõiguste harta artikli 19 lõike 2 kohta viidata Euroopa Inimõiguste Kohtu asjaomasele kohtupraktikale EIÕK artikli 3 kohta.

78. Euroopa Inimõiguste Kohtu väljakujunenud praktikast lähtudes on kaitse EIÕK artikli 3 kohaselt keelatud kohtlemise vastu absoluutne ning sellest tuleneb, et konventsiooni osaliseks oleva riigi poolt isiku riigist välja saatmisega seoses võib tõusetuda selle sättega seotud probleem ning see võib tuua kaasa kõnealuse riigi vastutuse EIÕK alusel, kui on tõsised ja tuvastatud põhjused uskuda, et isiku väljasaatmisega sihtriiki kaasneb reaalne oht, et talle saab osaks selle sättega vastuolus olev kohtlemine.³⁰ Sel juhul tuleneb EIÕK artiklist 3 „kohustus mitte saata kõnealust isikut välja sellesse riiki, ka kui tegemist on kolmanda riigiga“.³¹ Euroopa Inimõiguste Kohus täpsustab, et ta „ei tee vahet isikute riigist välja saatmise erinevate õiguslike aluste vahel ning sama argumentatsioon pädeb nii väljasaatmise kui väljaandmise korral“.³²

79. Kui Euroopa Inimõiguste Kohus uurib seda, kas sihtkohaks olevas kolmandas riigis võib kaebajat ähvardada tegelik halva kohtlemise oht, hindab ta „esiteks üldist olukorda inimõiguste valdkonnas selles riigis ja teiseks kaebaja juhtumi konkreetseid asjaolusid. Kui vastuvõttev riik on esitanud kinnitused, kujutavad need endast täiendavat asjakohast asjaolu, mida Euroopa Inimõiguste Kohus arvesse võtab“.³³ Lisaks sihtriigi üldisele olukorrale peab oht, et isik satub EIÕK artikli 3 kohaselt keelatud kohtlemise alla, esinema ka konkreetse isiku puhul.

27 — ELT 2007, C 303, lk 17.

28 — Edaspidi „EIÕK“.

29 — Seal viidatakse Euroopa Inimõiguste Kohtu 7. juuli 1989. aasta otsusele *Soering vs. Ühendkuningriik* (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888) ja 17. detsembri 1996. aasta otsusele *Ahmed vs. Austria* (CE:ECHR:1996:1217JUD002596494).

30 — Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. veebruari 2005. aasta otsus *Mamatkoulov ja Askarov vs. Türgi* (CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, punkt 67); 28. veebruari 2008. aasta otsus *Saadi vs. Itaalia* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, punkt 125 ja seal viidatud kohtupraktika), nagu ka 4. septembri 2014. aasta otsus *Trabelsi vs. Belgia*, (CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, punkt 116 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 — Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. septembri 2014. aasta otsus *Trabelsi vs. Belgia*, (CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, punkt 116).

32 — Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. septembri 2014. aasta otsus *Trabelsi vs. Belgia*, (CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, punkt 116 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 — Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 17. jaanuari 2012. aasta otsus *Othman (Abu Qatada) vs. Ühendkuningriik*, (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, punkt 187).

80. Selle, kas esinevad tõsised ja tuvastatud põhjused uskuda EÕIK artikliga 3 vastuolus oleva kohtlemise reaalse ohu tekkimist, teeb Euroopa Inimõiguste Kohus kindlaks kõigi talle esitatud või vajaduse korral tema enda kogutud tõendite alusel.³⁴ Riigi üldise olukorra osas on see kohus sageli tähtsuse omistanud sõltumatute inimõigusorganisatsioonide, nagu Amnesty International, viimastes raportites kajastatud teabele või valitsusallikatele.³⁵

81. Lisaks sellele Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kirjeldusele ja sellega kooskõlas tuleb arvesse võtta ka seda, mida Euroopa Kohus on hiljuti otsustanud 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) raamotsusega nr 2009/299 muudetud raamotsuse 2002/584 kohaldamise osas.

82. Selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus nimelt harta artikli 4 kohta, et „selleks, et tagada [selle] artikli [...] järgimine Euroopa vahistamismääruse subjektiks olevat isikut puudutaval konkreetsel juhul, peab määrust täitev õigusasutus, kelle käsutuses on objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmed, mis viitavad [süsteematiliste või üldiste või teatavaid isikute rühmi puudutavate] puuduste olemasolule, kontrollima, kas kõnesoleva juhtumi asjaoludel esinevad tõsised ja tuvastatud põhjused uskuda, et pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigile üleandmist on sellel isikul tegelik oht sattuda selles liikmesriigis ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks selle artikli tähenduses.“³⁶

83. Mulle näib, et Euroopa Kohtu poolt seal kirjeldatud meetod on kasutatav ka olukorras, kus kolmanda riigi poolt liidu kodaniku välja andmiseks esitatud taotluse menetlemisel kontrollib väljaandmistootluse saanud liikmesriigi pädev õigusasutus, kas harta artikli 19 lõikes 2 sätestatud garantiid on tagatud.

IV. Ettepanek

84. Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, tuleb ELTL artikli 18 esimest lõiku ning artikli 21 lõiget 1 tõlgendada selliselt, et need ei nõua, et ühe liikmesriigi kodaniku suhtes, kes viibib teise liikmesriigi territooriumil ning kelle suhtes on kolmas riik esitanud väljaandmistootluse, peaks kohalduma needsamad normid, mis kaitsevad väljaandmise vastu selle teise liikmesriigi kodanikke.

Selleks, et tagada Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõike 2 järgimine väljaandmistootluse subjektiks olevat isikut puudutaval konkreetsel juhul, peab väljaandmistootluse saanud liikmesriigi õigusasutus, kelle käsutuses on objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmed, mis viitavad süsteematiliste või üldiste või teatavaid isikute rühmi puudutavate puuduste olemasolule, kontrollima, kas kõnesoleva juhtumi asjaoludel esinevad tõsised ja tuvastatud põhjused uskuda, et pärast taotlevale kolmandale riigile üleandmist on sellel liidu kodanikul tegelik oht sattuda selles riigis ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks selle sätte tähenduses.

34 — Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 30. oktoobri 1991. aasta kohtuotsus *Vilvarajah jt vs. Ühendkuningriik*, (CE:ECHR:1991:1030JUD001316387, punkt 107); 4. veebruari 2005. aasta kohtuotsus *Mamatkoulov ja Askarov vs. Türgi* (CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, punkt 69), nagu ka 28. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Saadi vs. Itaalia* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, punkt 128 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 — Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. veebruari 2005. aasta kohtuotsus *Mamatkoulov ja Askarov vs. Türgi* (CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, punkt 72) ning 28. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Saadi vs. Itaalia* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, punkt 131 ja seal viidatud kohtupraktika).

36 — Kohtuotsus, 5.4.2016, *Aranyosi ja Căldăraru* (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 94).